

УДК 378.091.3:811.162.1:82

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/75-3-34>

Оксана РАНИУК,
orcid.org/0000-0001-8859-9254
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри слов'янської філології
Хмельницького національного університету
(Хмельницький, Україна) *oksana.raniuk@gmail.com*

РОЗВИТОК ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ-ПОЛОНІСТІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ»

У статті здійснено аналіз цифрової компетентності та способів її розвитку на заняттях з дисципліни «Методика викладання польської мови і літератури у закладі вищої освіти». Зазначено, що сучасне суспільство є інформаційним, саме тому важливо мати високий рівень розвитку цифрової компетентності. Підкреслено, що інтерес до методики викладання іноземної мови і літератури зростає, тому використання комп'ютерів стає необхідним складником професійної підготовки сучасного філолога, адже це відкриває нові можливості для викладачів та студентів у власних дослідженнях і дає змогу вирішувати нові завдання у процесі вивчення іноземної мови. Інтерес до методики викладання іноземної мови і літератури зростає, і використання комп'ютерів стає необхідним складником професійної підготовки сучасного філолога. Проаналізовано поняття «компетентність» та визначено, що це багатогранна категорія, поєднана з професійними знаннями та спеціальними професійними навичками. Відповідно цифрова компетентність є комплексним феноменом, що визначає здатність особистості діяти в інформаційному суспільстві. Серед основних аспектів цифрової компетентності філолога виокремлено: цифрову та інформаційну грамотність; комунікацію та співпрацю; створення цифрового контенту; вміння захищати особисту інформацію та безпечно використовувати цифрові технології. Підкреслено, що розвиток цифрової компетентності відбувається на заняттях з дисципліни «Методика викладання польської мови і літератури у ЗВО», завдяки оприлюдненню навчально-методичних матеріалів на платформі Moodle, використанню застосунків для здійснення відеозв'язку та комунікації між учасниками освітнього процесу (ZOOM, Google Meet, Viber, Telegram). Окрім цього студенти-філологи опановують різноманітні онлайн-платформи, задля створення дидактичних матеріалів. Перспективою подальших досліджень окреслено розгляд особливостей застосування штучного інтелекту як ефективної стратегії розвитку цифрової компетентності у процесі професійної підготовки майбутніх філологів.

Ключові слова: компетентність, філолог, іноземна мова, цифрова компетентність, методика викладання.

Oksana RANIUK,
orcid.org/0000-0001-8859-9254
Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor at the Department of Slavic Philology
Khmelnyskyi National University
(Khmelnyskyi, Ukraine) *oksana.raniuk@gmail.com*

DEVELOPMENT OF DIGITAL COMPETENCE OF POLONIST STUDENTS DURING THE STUDY OF THE COURSE «METHODS OF TEACHING THE POLISH LANGUAGE AND LITERATURE IN AN INSTITUTION OF HIGHER EDUCATION»

The article analyzes digital competence and methods of its development in classes on the discipline «Methodology of teaching Polish language and literature in a higher education institution». It is noted that modern society is informational, that is why it is important to have a high level of development of digital competence. It is emphasized that the interest in the methodology of teaching foreign language and literature is growing, therefore the use of computers becomes a necessary component of the professional training of a modern philologist, because it opens up new opportunities for teachers and students in their own research and makes it possible to solve new tasks in the process of learning a foreign language. Interest in the methodology of teaching a foreign language and literature is growing, and the use of computers is becoming a necessary component of the professional training of a modern philologist. The concept of competence was analyzed and it was determined that it is a multifaceted category combined with professional knowledge and special professional skills. Accordingly, digital competence is a complex phenomenon that determines an individual's ability to act in the information society. Among the main aspects of a philologist's digital competence are: digital and information literacy; communication and cooperation; creation of digital content; the ability to protect personal information and use digital

technologies safely. It is emphasized that the development of digital competence takes place in classes on the discipline «Methodology of teaching Polish language and literature in higher education institutions», thanks to the publication of educational and methodological materials on the Moodle platform, the use of applications for video communication and communication between participants in the educational process (ZOOM, Google Meet, Viber, Telegram). In addition, philology students master various online platforms to create didactic materials. The perspective of further research is determined by considering the features of the application of artificial intelligence as an effective strategy for the development of digital competence in the process of professional training of future philologists.

Key words: competence, philologist, foreign language, digital competence, teaching method.

Постановка проблеми. Сучасне суспільство суттєво відрізняється від попередніх способом отримання та обробки інформації, а також здатністю пристосовуватися до змін. Розвиток цифрової компетентності в умовах сучасного суспільства стає актуальною темою для дослідження та впровадження у систему вищої освіти. У межах нашого дослідження, сучасні інформаційні технології надають значні можливості для вивчення мови. Інтерес до методики викладання іноземної мови і літератури зростає. Використання комп'ютерної техніки, інноваційних технологій в методиці викладання відкриває нові можливості для викладачів та студентів у власних дослідженнях і дає змогу вирішувати нові завдання у процесі вивчення іноземної мови.

На сучасному етапі навчання іноземної мови, відбувається завдяки широкому поширенню та використанню інформаційних технологій, тому виникає потреба переглянути стратегії та шляхи реалізації процесу навчання майбутніх філологів, урахувавши тенденції удосконалення та модернізації освіти у XXI столітті, а також з метою формування цифрової компетентності сучасних фахівців. **Актуальність** окресленої теми визначається не лише соціальними змінами, але й потребою студентів у самовдосконаленню та самовираженню в умовах постійних економічних та соціокультурних трансформацій цифрової епохи.

Метою роботи є аналіз поняття «цифрова компетентність» та способів розвитку цієї компетентності на заняттях з дисципліни «Методика викладання польської мови і літератури у ЗВО».

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Відповідно до окресленої проблеми інтерес становлять праці закордонних та українських учених. Зокрема, В. Бондар, О. Коваленко, І. Осадченко, О. Малихін, Т. Опалюк та інші, досліджують загальні аспекти щодо розвитку та формування компетентностей у закладах освіти, відповідно І. Герасименко, С. Доценко, О. Овчарук, Е. Хеннер, Л. Хесус, Б. Юссеф та інші, зосереджуються на процесі формування інформаційно-комунікаційної компетентності. Українські науковці В. Герман, О. Гриценчук, Н. Громова, І. Іванюк, Н. Кириленко, І. Малицька, М. Лещенко, О. Овча-

рук, Т. Опалюк, Л. Тимчук, а також закордонні дослідники, такі як E. Baron-Polańczyk, D. Bawden, A. Calvani, S. M. Kwiatkowski, A. Martin, K. Myśliwiec, розглядають сутність цифрової компетентності та особливості її розвитку.

Загалом, аналіз останніх досліджень та публікацій вказує на, що проблема формування цифрової компетентності загалом, та студентів-філологів зокрема є досить актуальною.

Виклад основного матеріалу. Створення цифрової економіки в Україні вимагає певної спрямованості в системі освіти, підготовки людини, що використовуватиме в своїй діяльності сучасні цифрові технології. На сьогоднішній день ключовим трендом, що впливає на концептуальну основу освітньої системи, є перехід до компетентнісного підходу в професійній підготовці фахівців у закладах вищої освіти. Використання компетентнісного підходу в освіті як методу моделювання процесів сприяє створенню умов для розширення можливостей особистісного розвитку під час вирішення життєвих завдань у ситуаціях зростання різноманітності й невизначеності. Це зміцнює ідею освіти як процесу розвитку суб'єкта діяльності. Таким чином, питання про компетентність безпосередньо пов'язане з можливостями суб'єкта в освіті, зокрема, з питанням, щодо способів розвитку компетентності.

Компетентність (від лат. *competens* (*competentis*) – належний, відповідний), відповідно до матеріалів словника іншомовних слів, означає поінформованість, обізнаність, авторитетність (Морозов, Шкарапута, 2000: 282). Відповідно у тлумачному словнику зазначено, що компетентний, це 1) такий, що має достатні знання в якій-небудь галузі; який з чим-небудь добре обізнаний; тямущий; який ґрунтується на знанні; кваліфікований; 2) який має певні повноваження; повноважний, повновладний (Білодід, 1970–1980: 250). Б. Янчарж-Ланчовська та К. Потирала, аналізуючи поняття компетентність, зазначають, що це «багатогранна категорія, поєднана з професійними знання та спеціальними професійними навички. Найчастіше компетентність розуміється як здатність виконувати певне завдання» (Jancarz-Łanczkowska, Potyrała, 2020: 15).

Однією з компетентностей, яку необхідно сформувати у філолога нового покоління, є «цифрова компетентність». Компетентний філолог зобов'язаний пристосовуватися до змін у новій реальності інформаційних технологій, а також знати, як підготувати до неї здобувачів освіти. Вступаючи до закладів вищої освіти, філологи здебільшого мають різний рівень розвитку компетентностей. Однак, у процесі вивчення фахових дисциплін, вони здатні формувати та розвивати різноманітні компетентності, передбачені певною освітньою програмою.

Варто підкреслити, що компетентний педагог, належним чином підготовлений до виконання цієї професії, є ключовою ланкою навчального процесу на кожному освітньому рівні. Зважаючи на динамічні зміни, що відбуваються, важливо зосередитися на етапі підготовки філологів, які, починаючи навчання у ЗВО, стають на шлях змін, зумовлених різними факторами.

У країнах Європейського Союзу цифрова компетентність визнана як одна з восьми ключових навичок. Це важливо в контексті постійної цифрової трансформації суспільства та потреби у вмінні адаптуватися до цих змін. Оволодіння цифровими навичками дає змогу людям ефективно користуватися інформаційними технологіями, розуміти їхні можливості та ризики, а також створювати власний цифровий контент. Це розширює можливості у навчанні, працевлаштуванні та особистому розвитку.

Польський лінгводидакт Т. Станішевський, підкреслює, що «значну роль в розвитку цифрової компетентності під час навчання відіграють соціальні, політичні та економічні передумови. Відповідно до цього відбуваються основні перетворення всередині та поза системою, що надає багатоаспектності та багатовимірності проблемі педагогічної освіти» (Staniszewski, 2020: 180). С. М. Квятковський вважає, що першочерговою ознакою майбутнього будуть зміни, а тому основною, найважливішою компетентністю буде здатність адекватно реагувати на нові елементи реальності. На думку автора, цифрові компетентності «характеризуються не лише готовністю до змін, а й активною участю у створенні, а згодом у вирішенні проблем, які неминуче виникнуть на межі старого і нового соціально-економічного порядку» (Kwiatkowski, 2018: 27).

Однією з дисциплін у закладі вищої освіти, яка дає змогу розвинути цифрову компетентність у філолога-полоніста є «Методика викладання польської мови і літератури у ЗВО». Серед програмних результатів виділених у освітньо-про-

фесійній програмі «Філологія. Слов'янські мови і літератури (переклад включно), перша – польська» щодо дисципліни «Методика викладання польської мови і літератури у ЗВО» є оцінювання власної навчальної та науково-професійної діяльності, побудова і втілення ефективної стратегії саморозвитку та професійного самовдосконалення, а також застосування сучасних методик і технологій, зокрема інформаційних, для успішного й ефективного здійснення професійної діяльності та забезпечення якості дослідження в конкретній філологічній галузі.

Серед основних аспектів цифрової компетентності філолога варто виокремити: цифрову та інформаційну грамотність; комунікацію та співпрацю; створення цифрового контенту; вміння захищати особисту інформацію та безпечно використовувати цифрові технології.

Зважаючи на основні аспекти цифрової компетентності, проаналізуємо яким чином її можливо розвивати на заняттях з дисципліни «Методика викладання польської мови і літератури у ЗВО» у Хмельницькому національному університеті. Насамперед розглянемо поняття «грамотність» та безпосередньо поняття «інформаційна грамотність», «цифрова грамотність». Поняття «грамотність» визначається як наявність необхідних знань з будь-якої галузі.

Інформаційна грамотність – це набір здібностей, якими володіє індивідуум, і передбачає вміння визначати необхідність інформаційних ресурсів, умінь їх оцінити і ефективно використати, орієнтуватися в інформаційних ресурсах, інформаційних потоках і системах. Цифрова грамотність – це здатність знаходити, оцінювати і створювати чітку інформацію за допомогою письма та інших засобів масової інформації на різних цифрових платформах. Цифрова компетентність є динамічною комбінацією знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, інших особистих якостей у сфері інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність із використанням таких технологій (Алексєєва, 2023: 74).

Окрім цього, важливим цифровим інструментом, за допомогою якого здійснюється розвиток цифрової компетентності є система Moodle. Мартін Дугіамас з Австралії є головним розробником системи Moodle. Перша версія цієї платформи була створена 20 серпня 2002 року, і на сьогоднішній день вона використовується у 197 країнах світу. Moodle має різноманітні функціональності, серед яких: задача завдань;

організація дискусійних форумів; завантаження файлів; оцінювання; обмін повідомленнями; календар подій та анонсів; організація онлайн-тестування.

Викладачі мають можливість: розробляти власні курси; розміщувати навчальні матеріали у різних форматах; додавати різноманітні елементи курсу; проводити тестування; автоматизувати процес перевірки знань та формування звітів; використовувати різноманітні плагіни для дистанційного навчання.

Moodle дає змогу використовувати різноманітні програмні засоби для дистанційного навчання, що робить процес навчання більш ефективним та зручним для студентів і викладачів. У Хмельницькому національному університеті на базі системи Moodle розроблено курс «Методика викладання польської мови та літератури у закладі вищої освіти», де студенти мають можливість опрацювати навчальний матеріал; переглядати результати і тести; спілкуватися з викладачем через особисті повідомлення, форум, чат; завантажувати виконані завдання. Таким чином, студент-філолог розвиває на заняттях з дисципліни «Методика викладання польської мови і літератури у ЗВО» вміння ефективно використовувати цифрові інструменти та ресурси, такі як онлайн-платформи, інтерактивні дошки, систему Moodle тощо.

Наступним аспектом є комунікація та співпраця, зокрема здатність використовувати цифрові технології для спілкування, обміну інформацією та спільної роботи з іншими здобувачами освіти, стейкхолдерами та ін. На заняття з дисципліни «Методика викладання польської мови і літератури у ЗВО» часто запрошують здобувачів вищої освіти з інших закладів для спілкування через платформи ZOOM, Google Meet, а також на базі цих платформ проводяться гостьові лекції з тем, пов'язаних з методикою навчання польської мови і літератури, наприклад, «Методи, які активізують групу під час вивчення польської мови як іноземної», «Застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) на заняттях з польської мови», «Коучинг у навчанні польської мови», «Штучний інтелект у навчанні польської мови». Таким чином, студенти не лише розвивають цифрову компетентність, але й комунікаційну, спілкуючись та обговорюючи певні проблеми з носіями мови.

Викладач окрім платформ ZOOM, Google Meet використовує програми-месенджери (Viber, Telegram) та соціальні мережі (Facebook, Instagram), що забезпечує швидкий контакт та своєчасний зворотній зв'язок зі здобувачами вищої освіти.

Окрім цього, не менш важливим аспектом є створення цифрового контенту, наприклад розробка мультимедійних навчальних матеріалів, інтерактивних вправ тощо. Студенти-філологи на заняттях з дисципліни «Методика викладання польської мови і літератури у ЗВО» опановують різноманітні онлайн-платформи, де можливим є створення дидактичних матеріалів. Наприклад, Kahoot (навчальна платформа, за допомогою якої можна проводити інтерактивні заняття та перевірку знань студентів за допомогою онлайн-тестування); Wordwall (сервіс для створення інтерактивних вправ та матеріалів для друку); Mentimeter (онлайн-сервіс для створення та проведення миттєвих опитувань в аудиторії та під час вебінарів, асоціативних куштів тощо); Learningapps (онлайн-конструктор, за допомогою якого можна створювати інтерактивні ігрові завдання); Vaamboozle (онлайн-платформа для створення різних ігор, тестів і подальшого вивчення матеріалу та гри онлайн); Genially (онлайн-сервіс для створення інтерактивного контенту) тощо.

Вміння захищати особисту інформацію та безпечно використовувати цифрові технології передбачає, не лише розуміння як правильно застосувати різноманітні технології, але й академічну доброчесність. Академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових творчих досягнень. Зі студентами-філологами постійно проводяться бесіди на заняттях, щодо важливості академічної доброчесності, зокрема під час створення дидактичного матеріалу, за допомогою онлайн-ресурсів, написання наукових праць з методики навчання, статей, курсових та кваліфікаційних робіт тощо.

Підсумовуючи, можемо підкреслити, що розвиток цифрової компетентності відбувається на заняттях з дисципліни «Методика викладання польської мови і літератури у ЗВО», завдяки оприлюдненню навчально-методичних матеріалів на платформі Moodle, використанню застосунків для здійснення відеозв'язку та комунікації між учасниками освітнього процесу (ZOOM, Google Meet, Viber, Telegram). Окрім цього студенти-філологи опановують різноманітні онлайн-платформи, задля створення власних дидактичних матеріалів тощо.

Висновки. У сучасних умовах стрімкого розвитку суспільства та технологій філолог повинен зберігати тенденцію до постійного саморозвитку

у всіх аспектах компетентності, що забезпечить його конкурентоздатність та сприятиме ефективній роботі та навчанню. Успіх підготовки майбутніх філологів залежить від професіоналізму викладачів та якості навчального процесу.

Перспективою подальших досліджень є розгляд особливостей застосування штучного інтелекту як ефективної стратегії розвитку цифрової компетентності у процесі професійної підготовки майбутніх філологів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеева С. Цифрова компетентність: змістові доміанти та тенденції. *Журнал «Перспективи та інновації науки» (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)*. № 9(27). 2023. С. 70–78.
2. Опалюк Т. Цифрова компетентність як складова професійної компетентності студентів філологічних спеціальностей. *Освіта. Інноватика. Практика*, 2022. Том 10, № 8. С. 42–46.
3. Словник іншомовних слів / Уклад.: С. М. Морозов, Л. М. Шкарапута. Київ : Наукова думка, 2000. 680 с.
4. Словник української мови: в 11 т. / [ред. колег. І. К. Білодід (голова) та ін.]. Київ : Наукова думка, Т. 4. 1970–1980. 840 с.
5. Jancarz-Łanczkowska B., Potyrała K. *Ścieżki kariery zawodowej i kompetencje nauczycieli*. Kraków: Wyd. Naukowe UP. 2020.
6. Kwiatkowski S. M. (red.), *Kompetencje przyszłości*. Warszawa: Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, S. 14–29. 2018.
7. Staniszewski T. *Kształcenie nauczycieli w okresie wyzwań edukacyjnych i ustrojowych*. Geneza, rozwój, perspektywy. Legnica: Edytor – Tomasz Staniszewski. 2020.

REFERENCES

1. Aliksieieva S. (2023) Tsyfrova kompetentnist: zmistovi dominanty ta tendentsii [Digital competence: content dominants and trends] *Zhurnal «Perspektyvy ta innovatsii nauky» (Serii «Pedagogika», Serii «Psychologiya», Serii «Medyt-syna»)*. 9(27). 70–78. [in Ukrainian].
2. Opaliuk T. (2022). Tsyfrova kompetentnist yak skladova profesiinoi kompetentnosti studentiv filolohichnykh spetsialnostei [Digital competence is one of the components of professional competence of students in philological specialties] *Osvita. Innovatyka. Praktyka – Education. Innovation. Practice*, Vol. 10, 8. 42–46. [in Ukrainian].
3. Slovyk inshomovnykh sliv (2000) [Dictionary of foreign words] / Uklad.: S. M. Morozov, L. M. Shkaraputa. Kyiv: Naukova dumka, 2000. 680. [in Ukrainian].
4. Slovyk ukrayins'koyi movy (1970–1980) [Dictionary of the Ukrainian language]: T. 4 / [red. koleh. I. K. Bilodid (holova) ta in.]. Kyiv : Naukova dumka, 840. [in Ukrainian].
5. Jancarz-Łanczkowska B., Potyrała K. (2020) *Ścieżki kariery zawodowej i kompetencje nauczycieli* [Professional career paths and teacher competences] Kraków: Wyd. Naukowe UP. [in Polish].
6. Kwiatkowski S. M. (2018) *Kompetencje przyszłości*. [Competencies of the future] Warszawa: Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, 14–29. [in Polish].
7. Staniszewski T. (2020) *Kształcenie nauczycieli w okresie wyzwań edukacyjnych i ustrojowych*. Geneza, rozwój, perspektywy [Teacher education in times of educational and political challenges. Origin, development, prospects] Legnica: Edytor – Tomasz Staniszewski. [in Polish].